

prehistorijskim flautama i o tipologiji srednjovjekovnih flauta s čepom i prorezom«, objavljena kao 14. svezak u okviru izdavačke djelatnosti Sveučilišta u Göttingenu. Djelo je vrlo temeljita i opsežna komparativna studija o koštanim sviralama, koja se temelji na istraživanju i bilježenju građe provedenom tijekom pet mjeseci 1968. godine u trideset i četiri muzeja i u šest država (Belgija, Savezna republika Njemačka, Danska, Nizozemska, Norveška i Švedska). Primjerke glazbala iz prehistorije i rane historije, autorica je dobila na uvid uz pomoć suradnika Seminara za prehistoriju i ranu historiju u Göttingenu.

Naglasak rada je na raspravi o sačuvanim prehistorijskim sviralama i tipologiji srednjovjekovnih svirala. U prvom poglavlju, pod naslovom **Diskusija o prehistorijskim nalazištima flauta**, autorica se kritički osvrće na nalaze i nalazišta iz paleolita (među kojima razmatra i nalaze u Jugoslaviji: pod Olševom u Sloveniji i u Lokvama u Hrvatskoj) i brončanog doba.

U drugom poglavlju, polazeći od zadataka znanosti o glazbalima i posebno tipološke razrade kako su ih formulirali Elschek i Stockmann u svojim radovima, autorica se opredijelila za tipološke postavke H. Moeka. Cilj je njezinog komparativnoga istraživanja konfrontacija, geografsko određenje, diferenciranje i specificiranje vrlo detaljnih podataka relevantnih za pojavu glazbala. Isto poglavlje sadrži podatke o geografskom rasprostiranju flauta te vremensku periodizaciju na temelju nalazišta.

U poglavlju o tipološkim istraživanjima labijalnih flauta u srednjoj i sjevernoj Evropi, razmatraju se vrste i kvaliteta građe za flaute, oblici proreza za puhanje, položaj rupica za sviranje i njihov raspored i položaj palčane rupice. Daljnji podnaslovi obuhvaćaju manje članke o tipološkim značajkama i njihovom značenju za flaute iz pokrajine Haithabu u Saveznoj republici Njemačkoj, zatim o proizvodnoj tehnici

srednjovjekovnih koštanih labijalnih flauta i o ornamentaciji. Na temelju tonometrijskih ispitivanja raspravlja se o tonskim nizovima izmjerenih primjeraka kao i o položini temeljnih tonova.

Na kraju autorica preispituje vremensku periodizaciju, rasprostranjenost labijalnih flauta i njihovu glazbenu kvalitetu. Knjiga je bogato opremljena komparativnim tabelama, grafikonima, crtežima, te vrlo vrijednim katalogom glazbala s važnim podacima o nalazištu, s opisom i dužinskim i tonskim mjerama za svaki instrument. Uz bogate bilješke o literaturi, na kraju knjige su priložene i fotografije glazbala.

Krešimir Galin

Shanties, Herausgegeben und kommentiert von **Hermann Strobach**, VEB Hinstorff Verlag, Rostock 1978. (4. Auflage), 280 nepaginiranih stranica.

Uz Hermanna Strobacha koji je izdavač i pisac uvodnoga komentara ove knjige, pojavljuju se kao suradnici Jens Gerlach i Heinz Bormann. Jens Gerlach je napisao vrlo uspjele prepjeve engleskih i skandinavskih tekstova mornarskih radnih pjesama na njemački jezik. Oni su veoma dobri. Kad se potpišu pod napjev, vrlo su pjevni, ne prave nikakve teškoće pri izvođenju i ne sadrže loše raspoređene akcente, što se inače često događa u sličnim poduhvatima. Likovnu opremu obavio je Heinz Bormann.

Knjiga je u stvari popularno uređena višejezična zbirka (engleski, danski, norveški) (63), radnih pjesama mornara na jedrenjacima s paralelnim njemačkim prepjevom i notnim zapisom prva dva meloretka, čija dužina varira od osam do šesnaest taktova. Taj popularni karakter nadilazi vrlo solidan uvodni komentar na dvadesetak nepaginiranih stranica i dvije stranice popisa kratice za upotrebljenu literaturu, koja

obuhvaća dvadesetak naslova, i uputu na iscrpnu bibliografiju koja se može naći u jednom od navedenih djela literature. Tome se pridružuju iscrpni podaci o vremenu nastanka pjesme, porijeklu i izvorima svake pojedine pjesme. Neobičnost je ovog djela u nepaginiranim stranicama, što otežava nalaženje određenih odlomaka naročito u uvodnom komentaru, dok se taj nedostatak manje osjeća kod samih pjesama jer su one pod velikim rednim brojevima. Na kraju knjige postoji i sadržaj s dva početna stiha pjesme pod određenim rednim brojevima.

Hermann Strobach u uvodnom komentaru određuje svaku radnu pjesmu koja se pjevala svojevremeno na brodovima kao mornarsku radnu pjesmu. Pojavu mornarske radne pjesme u »zlatno doba jedrenjaka« tumači kao odgovor na potrebu za ujedinjavanjem fizičke radne snage posade u jedinstveni radni ritam kako bi se postigao maksimalan učinak prilikom podizanja sidra, okretanja čerka, motovila ili prilikom rada na crpkama ili popuštanju i pritezanju jedrilja. Uz navode o porijeklu samog naziva pjesama

(shantie) i mogućim mjestima nastanka autor se bavi pitanjima formalne strukture teksta i principima njegova variranja. Premda razlikuje tri osnovne vrste radnih mornarskih pjesama, kao a) **Short Haul shanties**, b) **Ralyard** ili **Fall shanties**, s njihovim povrstama **walkaway** i **stamp and go shanties**, i c) **shanties** uz rad na čerku (capstan) ili uz crpku (pump), Strobach je propustio da ih tako sistematski i izloži u knjizi. Poredak pjesama u knjizi je izmiješan bez obzira na navedene vrste. Kako autor smatra mornarsku radnu pjesmu folklornom pjesmom koja nije samo mrtvi dokumenat o prošlim vremenima života na jedrenjacima, već se može i danas rado zapjevati, varirati ili improvizirati, njegova zbirka postiže puni učinak. Preostaje nam samo da se zamislimo gdje su radne pjesme naših mornara, tj. da razmislimo o mogućnosti i potrebi istraživanja i svaranja sličnih zbirki, ili još bolje — zbirki s etnomuzikološkom obradom pjesama koje su nastale na našem jeziku na našim brodovima.

Krešimir Galin